

Maaseutuvaikutusten arviointi (MVA) metsänäkökulmasta

Luonnonvarakeskus

Projektiryhmä: Terhi Latvala, Olli Voutilainen ja
Hilkka Vihinen

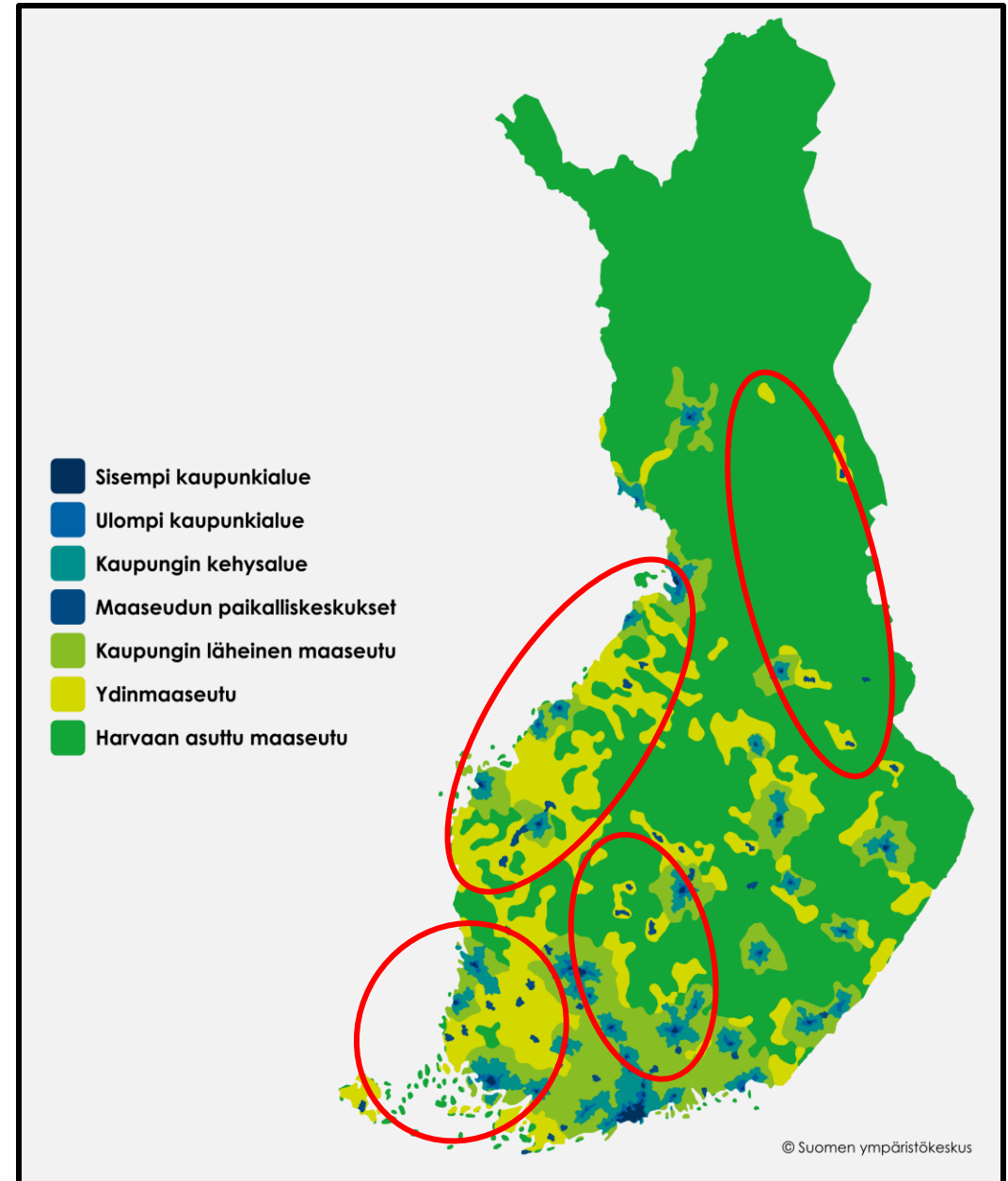
Ennallistamissuunnitelman metsäryhmän 14.
kokous

10.12.2025

Iso maaseutu

- sekä pinta-alaltaan (95 %)
- että väestöltään: 28 % vakinaisesta väestöstä & 52 % väestöstä osa-aikaisina asukkaina
- 37 % suomalaisista kokee olevansa kaupunkilainen, 24 % maalainen ja 37 % sekä-että (Maaseutubarometri 2023).
- 35 % Suomen liikeyrityksistä sijaitsee maaseudulla.
- Toiminnallisesti erilainen kuin kaupunkialue: hajautettu yhdyskunta rakenne, *low-density economies*.
- Pienet kaupungit, iso itsenäinen maaseutu (erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomi).
- 1. ja 3. sektorin merkitys infran, palvelujen ja yhteisöllisyyden rakentajana ja ylläpitäjänä

Maaseudun talous

Palvelut ja jalostus isoimmat toimialat työpaikoilla

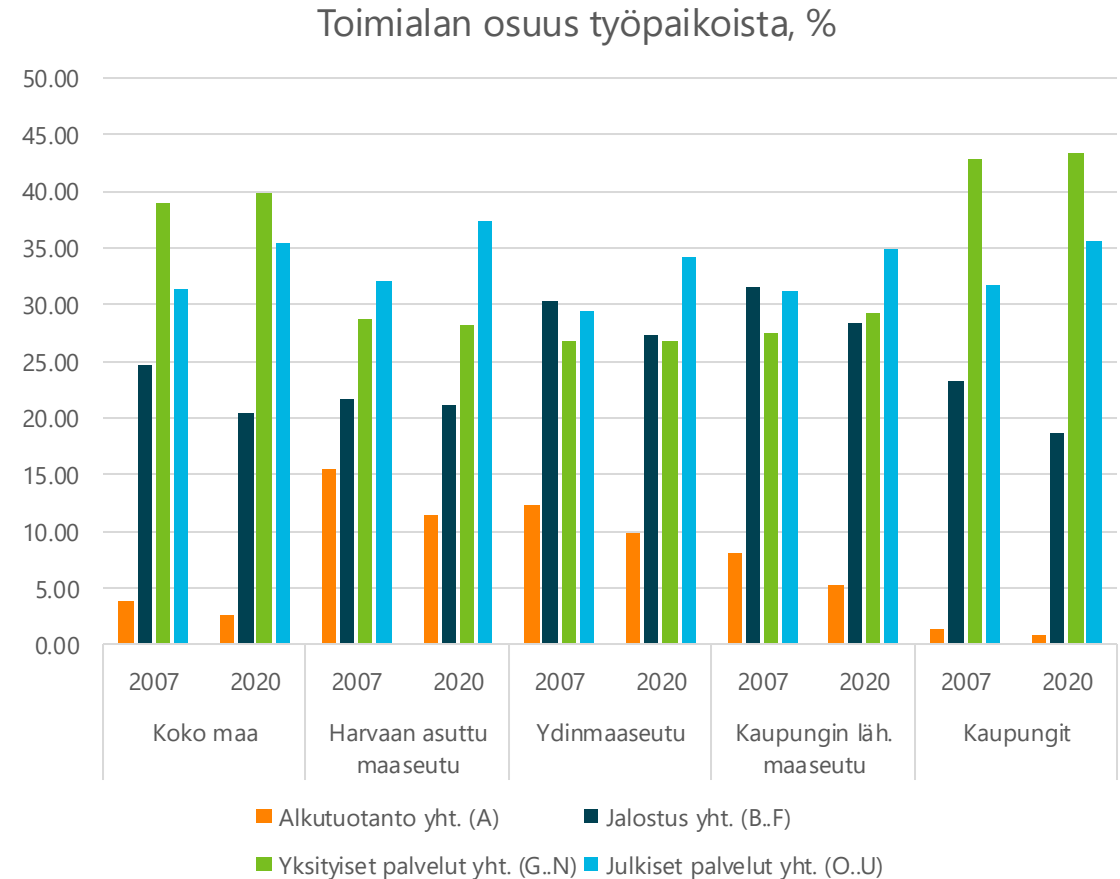
mitattuna. Jalostus on suhteessa suurempi kuin kaupungeissa - **teollisuus**.

Alkutuotannon (maa-, metsä- kalatalous) osuus maaseudun työpaikoista alle 10 % (Tilastokeskus, 2020)

- Harvaan asuttu maaseutu 11,4 %
- Ydinmaaseutu 9,9 %
- Kaupungin läheinen 5,3 %
- Koko maa 2,7 %

Maaseudulla on suhteessa **enemmän yrittäjiä ja itsensä työllistäviä** (2020: 18/17,4/17,4 %) kuin kaupungeissa (8,6 %), joissa enemmän palkkatyötä. (Vihinen ym. 2024)

Kehittyneissä maissa (kuten Suomessa) **koettu hyvinvointi on korkeampi** maaseudulla kuin kaupungeissa (Lauridsen Lolle 2023).

Maaseutuvaikutusten arviointi

Taustapaperi (maaseututieto, konteksti, menetelmä) ja iltakoulu

Arvioidaan onko toimenpiteillä merkittäviä vaikutuksia eri osa-alueilla

Merkittävästi myönteinen

Merkittävästi kielteinen

Keskustellaan, miten myönteisiä vaikutuksia voidaan vahvistaa, miten kielteisiä välttää. Pohditaan mihin alueella tartutaan ja miten – prosessin saattaminen liikkeelle.

Esiintuotujen vaikutusten tulkinta maaseututietoa vasten

Metsän ennallistamisen maaseutuvaikutusten osa-alueita

Ympäristö / maisema

Luonnon monimuotoisuus, maiseman säilyminen/ennallistaminen

Elinkeinot

metsätalous, koneurakointi, turvetuotanto, luontomatkailu, luonnontuoteala; yrittäjyys, maan/metsän arvo, metsäomaisuuden vakuusarvo, osaaminen, työllisyys, koulutus, sukupolvenvaihdokset

Asuminen, palvelut

Kiinteistön arvo, vesitalous, tieverkoston kunto

Vakituinen väestö ja hyvinvointi

Elinympäristön laatu ja virkistysmahdollisuudet

Tilapäinen väestö ja hyvinvointi

Monipaikkaisten asukkaiden ja matkailijoiden houkuttelevuus

Kansalaistoiminta, osallistuminen ennallistamiseen, yhteisöllisyys

Metsänomistajien yhdistykset, kyläyhdistykset, metsästysseurat, muut paikalliset yhdistykset

Kansallinen huoltovarmuus

Energia, kriisinkestävyys

Paikalliset työpajat MVA-välineenä

- Eivät pyri edustavaan otokseen, osallistujat kutsuttu toimijuuden, ei edustuksen perusteella; sidosryhmätilaisuudet erikseen
- Haettiin tulkintoja luonnon ennallistamisen merkityksistä eri toimijaryhmille, eri paikoista käsin sanoitettuna (ei tunturiluonto- eikä kaupunkiluontotyyppejä)
- Yhtä tärkeää: maaseudun toimijoiden valmistaminen ja mobilisointi ottamaan luonnon ennallistaminen vastaan oman paikkansa/alueensa lähtökohdista käsin
- Luonnon ennallistaminen "maaseuduksi"; sen kuuleminen ja kanavointi
- Välineitä muotoilla osuvampia, tehokkaampia ja hyväksyttävämpiä politiikkatoimia

Keskeiset huomiot

- Luonnon ennallistamiseen suhtaudutaan pääsääntöisesti myönteisesti: luonnon tilan parantamista ei vastusteta – arvokas lähtökohta
- Erityisesti arvostetaan maiseman, viihtyisyyden ja luonnon virkistyskäytön myönteisiä vaikutuksia; myös koettu huoli luonnon (esim. vesistöjen) tilasta
- Muutosta artikuloitiin paikallisesti – painottuiko uhka vai mahdollisuus riippui siitä, millaisia valmiuksia toimia siihen nähden tunnistettiin
- Tärkeintä, että paikalliset kokevat voivansa vaikuttaa siihen, miten ennallistaminen toteutetaan – ei ulkopuolelta saneltuna, vaan paikallisten toimijoiden arvoja, paikallistuntemusta, osaamista ja resursseja käyttäen ja heitä sitouttaen

Varautunut suhtautuminen johtuu

- **Epävarmuudesta**, erityisesti **korvaustasot ja ennallistamisen toteuttaminen** (vapaaeht. vai pakko?) – turvepellot merkittävin yksittäinen kielteisten näkemysten aihe; myös metsät ja maaomaisuus yleensä; omaisuuden (vakuus)arvon lasku
- **Liian vähäisestä viestinnästä** - tietoa myös ruotsiksi
- **Epäoikeudenmukaisuuden kokemuksesta**: hyödyt/haitat; myös ekologisessa siirtymässä (tuulipuistot, kaivokset, voimalinjat); maatalouden sisäiset jännitteet alueiden ja tuotantosuuntien välillä
- **Epäonnistuneiksi koetuista politiikkatoimista**: soiden vettäminen Lapissa, tämän ohjelmakauden perinnebiotooppiehtojen heikennykset, suojakaistaehtojen muutokset jne., säädöstason ristiriidat, ”hankehumppa”, ei konkretiaa
- **Kompastelevasta yhteistyöstä (viranomaisten kanssa)**: Metsähallitus, Puolustusvoimat ja Rajavartiosto; **(muiden toimijaryhmien kanssa)**: vaikeus luottaa keskustelukumppaniin, nähdä yhteiset tavoitteet

MVA ja metsät

- Osa toimista valtakunnallisia, ei tarvetta alueelliseen räätälöintiin (esim. lahopuu)
- Ei kategorisia kieltoja esim. avohakkuille, mutta jatkuva kasvatus ja monimuotoisuuden lisääminen tervetullutta – maaseudulla metsät ovat moninaiskäytössä, maisema- ja kulttuuriarvo; kytkennät myös metsästyksen; saaristometsät
- Vapaaehtoisuus, kokonaisuuksien hallinta, metsänomistajalle mahdollisuus räätälöidä eri toimenpiteitä ja kohteita, myös osana laajempaa paikallista ennallistamista; kitu- ja joutomaat, heikkotuottoiset ojitetut metsät ennallistukseen niin, että muu käyttö mahdollistuu (esim. luonnontuotteet, virkistys); entiset turvetuotantoalueet; kustannustehokkaat, paikalliset toimenpiteet!
- Kiinnostus luonnon ennallistamiseen vaihtelee omistajittain, hyödynnettävä valmiutta – srk: kirkko- ja hautausmaat!
- Ennallistamisen yhdistäminen (paikallisen) taloudellisen toiminnan järjeistämiseen
- Lehdot – talousmetsän mahdollistaminen; paahteiset harjut: isompi vaikutus mahdollisten rakennusrajoitusten kautta
- Poliittikkatoimien koherenssi; esim. norojen reuna-alueet
- Metsähallitukselta toivotaan enemmän yhteistyötä paikallisten kanssa esim. arvokkaista luontotyypeistä; myös isoissa hakkuissa ja ojitettujen soiden palauttamisessa
- Vaikutukset yksityisteihin – vettäminen tai tiukka suojelu (Metsähallitus); tieyksiköiden määrittelyn muutokset ennallistamisen vuoksi
- Ennallistamisen suunnittelijoista pulaa; koneurakoitsijoiden opastus ja koulutus

Luonnon ennallistaminen maaseuduksi

- **Koneurakoinnin** kysyntä kasvaa – **koulutusta ja ohjausta**, yhteistyö suunnittelijoiden kanssa; **liiketoiminnan kehittäminen** paikallisena yrittäjyytenä osana kuntien elinvoimatyötä
- (Kosteikko-, virtavesien ennallistamis- ym.) **suunnittelijoista** pulaa koko maassa
- (Perinnebiotooppi)toimien **realistiset korvaustasot ja yksinkertaiset hakumenettelyt**
- Maaseudulle syntyy **uutta luonnonhoito- ja ennallistamisliiketoimintaa** – nuoret!
- Turvepeltojen vettäminen, useiden metsänomistajien metsäalueiden järeämpi **ennallistaminen isoina yhteistoimina** kuten aikoinaan soiden kuivaaminen; esim. tilusjärjestelyt sekä pelto että metsä, uusi ”isojako” viranomaisten johdolla
- **Ennallistamistavoitteet alueittain keskushallinnolta** (poikkeus: koko maata koskevat menettelyt)
- **Ennallistamisen organisoiminen paikallisesti/alueellisesti** esim. maakunnittain, valuma-alueittain, kalatalousalueittain, Leader-alueittain tms. toimijoiden omassa johdossa
- Toimien **oivaltava kytkeminen ja ketjuttaminen** (esim. vesistöjen hajakuormitus) ajassa ja tilassa; ei pistemäistä toimintaa – tehotonta ja kallista, heikko hyväksyttävyys
- **Kaikkien relevanttien toimijaryhmien osallistaminen paikkakohtaisesti** (yrittäjät, maanomistajat, kylätoimijat, vapaa-ajan asukkaat, yhdistykset, seurakunnat, kunnat jne.) – osuvin tieto on paikallista

Kiitos

**Loppuraportti valmistuu
vuoden lopussa, julkaisu
tammikuulla.**

